

**Навчальна програма з курсу
«Правознавство»
9 КЛАС**

Складено відповідно до модельної навчальної програми

«Правознавство. 9 Клас» автори: Наровлянський О. Д., Пузіков Д. О

Модельна навчальна програма з правознавства створена відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, і Типової освітньої програми для 5–9-х класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 року № 235 (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 09 серпня 2024 р. № 1120).

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма «Громадянська освіта 9 клас» розроблена на основі модельної навчальної програми «Правознавство. 9 Клас» автори: Наровлянський О. Д., Пузіков Д. О. Модельна навчальна програма з правознавства створена відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, і Типової освітньої програми для 5–9-х класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 року № 235 (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 09 серпня 2024 р. № 1120). «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2024 № 1768). Розрахована на 1 годину на тиждень (35 годин на рік).

Курс «Правознавство» належить до другого циклу базової середньої освіти — базового предметного навчання — і є традиційним обов'язковим навчальним курсом. Він зорієнтований на навчальне навантаження 0,5 год на тиждень у 9-му класі. Метою курсу є формування в учнів базових правових знань і практичних умінь, а також здатності інтегрувати ці знання з іншими навчальними дисциплінами – історією, географією, економікою тощо – для ефективного розв'язання життєвих ситуацій на основі норм чинного українського законодавства. Курс формує компетентності, необхідні для подальшого вивчення відповідних навчальних предметів у закладах вищої освіти та в повсякденному житті. Зміст модельної навчальної програми розроблено з урахуванням вікових, загальнонавчальних і психологічних особливостей учнів. Зміст навчальних занять і методи роботи сприятимуть формуванню в учнів умінь аналізувати життєві ситуації, ініціативності, спроможності використовувати існуючі правові можливості та реалізовувати власні ідеї; здатності до активної участі в житті суспільства, умінь розв'язувати проблеми на основі норм права; готовності брати відповідальність за прийняті рішення, активно брати участь у правозахисній діяльності тощо.

Завдання курсу:

- оволодіння вміннями досліджувати й аналізувати правові проблеми, що виникають у суспільстві;
- формування основи знань про державу, право та правову систему України;
- оволодіння знаннями щодо встановлення наявності правовідносин і правопорушень;
- формування вмінь визначати власні трудові, сімейні та цивільні права й обов'язки;
- ознайомлення з механізмами реалізації та захисту прав дитини, а також існуючими правовими можливостями.

Основними **очікуваними результатами** курсу є:

- сформованість дослідницької і навчальної компетенцій — важливих складників ключових компетентностей у галузі права
- розвиток критичного мислення;
- розвиток медіаграмотності;
- набуття навичок роботи з інформацією про систему права та законодавство України.

Завдання курсу реалізуються на основі запровадження в навчання різноманітних методів і систематичного вирішування різноманітних наукових і навчально-життєвих проблем. Під час цієї діяльності учні опановують відповідні знання та вміння, що в майбутньому надасть їм змогу використовувати набуті компетентності в реальному житті. Модельна навчальна програма курсу реалізує компетентнісний, дослідницький, діяльнісний, проблемно-ситуативний, особистісно орієнтований, рефлексивний та інші підходи до навчання і сприяє формуванню в учнів **ключових компетентностей**.



Структура програми

Розділ 1. Основи теорії держави та права; 9 год.

Розділ 2. Забезпечення прав людини — основна мета діяльності держави; 6 год.

Розділ 3. Основи конституційного права; 7 год.

Розділ 4. Право у вашому житті. 12 год.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

9 клас

Очікувані результати навчання (учень / учениця)	Зміст	Види діяльності
---	-------	-----------------

Висловлює думку про роль правознавства в житті суспільства; визначає очікування щодо вивчення правознавства; дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності [9 ГІО 6.1.3-3].	Вступ. Що таке <i>правознавство</i> та що воно вивчає. Поняття академічної доброчесності, принципи академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності	«Мозковий штурм». Розмова про очікування учнів від вивчення курсу правознавства
1. Основи теорії держави та права		
Описує соціальні норми та право як особливий вид соціальних норм, правовідносини й правопорушення; порівнює види соціальних норм і визначає відмінності права від інших видів соціальних норм; визначає наявність правопорушення в запропонованих ситуаціях; установлює взаємозв'язок між поведінкою людини та її юридичними наслідками; демонструє знання перебігу основних подій, явищ, процесів розвитку держави та права в часі в межах історичних епох [9 ГІО 1.1.2-1]; визначає віддаленість, тривалість одних основних подій, явищ, процесів розвитку держави й права відносно інших, розвитку національної правової системи України [9 ГІО 1.1.2-2];	Поняття та ознаки держави. Сутність та особливості державної влади. Соціальні норми. Поняття та ознаки права. Законодавство. Юридична сила правового акта. Конституція — Основний Закон країни. Правовідносини. Правопорушення. Юридична відповідальність	Аналіз нормативних актів і юридичних ситуацій, ролі держави в житті людини. Складання порівняльної таблиці «Види юридичної відповідальності», «Держава та додержавне суспільство» тощо. Практичне заняття «Юридична відповідальність неповнолітніх».

укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного та відмінного в історичних подіях, явищах і процесах, пов'язаних із розвитком держави та права [9 ГІО 1.1.3-1]; пояснює на прикладах відмінності між суспільними системами держав, які мають різну форму правління, територіальний устрій, політичний режим [9 ГІО 4.1.2-2]; виявляє і пояснює ознаки правової системи, що діяла на українських землях у різних культурно-історичних епохах [9 ГІО 1.1.3-3]; розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку держави та права й пояснює їхній взаємовплив на основі отриманих знань [9 ГІО 1.2.1-1]; визначає передумови, розрізняє результати та наслідки історичних подій, явищ, процесів розвитку держави й права [9 ГІО 1.2.3-1]; установлює взаємозв'язки між діями осіб (юридичними фактами) і виникненням, зміною, припиненням правовідносин, наводить приклади, характеризує правовідносини, у яких беруть участь неповнолітні [9 ГІО 1.2.1-2]; визначає критерії змін у житті суспільства, зумовлених виникненням держави та права (з допомогою вчителя) [9 ГІО 1.2.3-2]; наводить приклади змін і неперервності в історії суспільства на прикладі розвитку держави та права, пояснює цю взаємодію [9 ГІО 1.2.3-3];		Робота в групах з аналізу юридичних ситуацій
---	--	---

наводить приклади різних тлумачень виникнення держави суб'єктами історичного процесу [9 ГІО 3.3.2-2]; спираючись на логіку причиново-наслідкових зв'язків, прогнозує подальший перебіг процесу розвитку держави та права в період інформаційного суспільства й оцінює можливі зміни [9 ГІО 1.3.2-2]; передбачає зміни в державному управлінні, правовому регулюванні життя суспільства, правозахисній та правоохоронній діяльності в період інформаційного суспільства, прогнозує пов'язані з ними ризики й переваги [9 ГІО 1.3.2-3]; пов'язує історичні факти про розвиток держави та права з географічним простором [9 ГІО 2.1.2-1]; визначає належність найвизначніших пам'яток правової культури до історичних регіонів, країн, цивілізацій [9 ГІО 2.1.2-2]; формулює запитання щодо правових наслідків (зокрема, юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства) діяльності людини в природі [9 ГІО 2.2.2-1]; розрізняє первинні та вторинні історичні джерела інформації про державу та право [9 ГІО 3.1.1-1]; визначає сутність, важливість правового акта, його юридичну силу [9 ГІО 3.2.1-1]; виявляє смислові зв'язки між різними фрагментами правової інформації (зокрема, елементами норми права) та її джерелами різних видів [9 ГІО 3.2.1-3];		
--	--	--

обґрунтовує необхідність, попри життєві обставини, добросовісно та в правовий спосіб утверджувати свої права [9 ГІО 6.1.3-2]		
2. Забезпечення прав людини — основна мета діяльності держави		
Пояснює правовий вимір поняття «гідність людини» та ідентифікує в минулому та сьогоденні випадки захисту й порушення гідності людини [9 ГІО 5.1.3-1]; обґрунтовує необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої особи в контексті дотримання прав людини [9 ГІО 5.1.3-2]; пояснює залежність перебігу еволюції прав людини від вчинків / діяльності людей і соціальних груп, панівних суспільних ідей [9 ГІО 1.2.2-1]; визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних та інших чинників, які впливали один на одного й визначали еволюцію прав людини в певну історичну епоху [9 ГІО 4.1.1-1]; аргументує за допомогою історичних фактів вплив на поведінку людини подій, пов'язаних з утвердженням прав людини [9 ГІО 1.2.2-2]; порівнює наміри та результати діяльності історичних і сучасних діячів і суспільних груп, спрямованих на утвердження прав людини в Україні [9 ГІО 1.2.2-3]; висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи, прав, які суспільство й держава надає людині в минулому та сьогоденні [9 ГІО 1.2.2-4];	Поняття і класифікація прав людини. Еволюція прав людини. Загальна декларація прав людини. Конвенція про права дитини. Конституційні права й обов'язки людини та громадянина в Україні. Національні та міжнародні механізми захисту прав людини й дитини. Звернення громадян	Аналіз Конституції України та міжнародно-правових актів, що стосуються прав людини (за можливості англійською мовою). Складання заяви (позову) до національного суду чи європейського суду з прав людини, звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, організацій, медіа, посадових осіб відповідно до їхніх функціональних обов'язків щодо

визначає передумови, розрізняє результати та наслідки еволюції прав людини [9 ГІО 1.2.3-1]; визначає критерії змін у житті суспільства, зумовлених еволюцією прав людини (з допомогою вчителя) [9 ГІО 1.2.3-2]; співвідносить подію, явище, процес у ході еволюції прав людини та історичний період [9 ГІО 1.3.1-1]; за історичними джерелами визначає період еволюції прав людини [9 ГІО 1.3.1-2]; спираючись на логіку причиново-наслідкових зв'язків, прогнозує подальший перебіг процесу еволюції прав людини й оцінює можливі зміни [9 ГІО 1.3.2-2]; пов'язує історичні факти про еволюцію прав людини з географічним простором [9 ГІО 2.1.2-1]; розрізняє первинні та вторинні історичні джерела інформації про еволюцію прав людини [9 ГІО 3.1.1-1]; пояснює різницю між поколіннями прав людини та значущість прав людини для особи, групи людей і суспільства загалом [9 ГІО 5.2.2-2]; аргументує важливість міжнародних і національних документів, що містять стандарти прав людини [9 ГІО 5.2.2-1]; аналізує політичне, суспільне й культурне життя в Україні та світі, виклики для демократії і прав людини [9 ГІО 6.3.1-1]; аналізує причини й наслідки дискримінації та утисків у минулому й сьогоденні [9 ГІО 5.3.2-2];		реалізації своїх прав і законних інтересів. Порівняння змісту Конституції України (розділ 2) і Загальної декларації прав людини Робота в групах з аналізу юридичних ситуацій Практичне заняття «Конституційні права та обов'язки громадян України» Створення презентацій «Права дитини», «Захист України – конституційний обов'язок кожного», «Покоління прав людини» тощо.
---	--	---

пропонує, як протистояти випадкам дискримінації та утискам [9 ГІО 5.3.2-3]; ідентифікує і моделює ситуації, пов'язані з порушенням прав людини, виконанням конституційних обов'язків, зокрема щодо захисту України, обирає способи захисту цих прав [9 ГІО 5.2.1-1]; аналізує середовище закладу освіти щодо поваги до гідності та дотримання прав людини (за критеріями, визначеними в правових актах) [9 ГІО 5.1.3-3]; створює власний інтелектуальний продукт, дотримуючись засад академічної доброчесності [9 ГІО 3.2.2-3]; дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності [9 ГІО 6.1.3-3]; обґрунтовує необхідність, попри життєві обставини, доброчесно та в правовий спосіб утверджувати свої права й виконувати обов'язки [9 ГІО 6.1.3-2]; утілює результати пізнавальної діяльності в медіатекстах [9 ГІО 4.3.2-4]		
3. Основи конституційного права		
Характеризує роль Конституції України, засади діяльності та компетенцію вищих органів влади в Україні, а також самоврядних територіальних спільнот, механізми їхнього формування та діяльності [9 ГІО 6.1.1-1]; пояснює та ілюструє принцип верховенства права й розподіл гілок влади, ознаки правової держави та громадянського суспільства [9 ГІО 6.1.1-2];	Вибори — основа демократії. Поділ державної влади. Органи законодавчої та виконавчої влади. Президент України. Судова влада України.	Порівняння вимог до кандидатів у народні депутати, депутати органів місцевого самоврядування та в Президента України тощо.

характеризує роль держави та демократії щодо забезпечення прав людини й створення умов для розвитку особистості [9 ГІО 5.1.4-1]; характеризує взаємозв'язок та взаємну відповідальність громадян і держави в розвитку правової культури та збереженні територіальної цілісності держави [9 ГІО 6.1.3-1]; обмірковує, що може робити для утвердження культури демократії [9 ГІО 5.1.4-2]; пояснює, як належність до різних спільнот (громадяни України, неповнолітні, учнівство), зумовлені цим правові статуси, зовнішні чинники впливають на формування поглядів і переконань [9 ГІО 5.1.1-2]; визначає важливість для себе громадянства України, пояснює свої права й обов'язки як громадянина [9 ГІО 5.1.4-3]; розрізняє права людини й обов'язки громадянина, пояснює взаємозв'язок між правами / потребами та правом і законом [9 ГІО 5.2.2-3]; визначає причини, правові наслідки міграційних процесів, правовий статус іноземців та осіб без громадянства [9 ГІО 2.2.3-1]; бере участь у громадських ініціативах щодо формування інклюзивного простору (спроможний написати звернення із цього приводу до органу влади або місцевого самоврядування) [9 ГІО 2.3.2-2];	Громадянство України: поняття, підстави набуття і припинення в Україні. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства	Робота в групах. Аналіз правових актів та юридичних ситуацій. Освітня екскурсія та/або віртуальна екскурсія до органів державної влади або місцевого самоврядування Створення презентацій «Органи державної влади», «З історії українського державотворення», «Президенти України» тощо.
--	--	--

спільно з однолітками усвідомлено бере участь у громадських заходах або організовує їх [9 ГІО 6.2.1-7]; утілює результати пізнавальної діяльності в медіатекстах [9 ГІО 4.3.2-4]; оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку [9 ГІО 6.2.2-1]; діє доброчесно з урахуванням своїх емоцій та почуттів інших осіб [9 ГІО 6.2.2-2]		
4. Право у вашому житті		
Дотримується законодавства та суспільних норм і правил, які не суперечать правам людини, сумлінно виконує свої обов'язки [9 ГІО 5.2.2-4]; описує особливості цивільної правосуб'єктності неповнолітніх, права й обов'язки подружжя, права й обов'язки батьків і дітей; називає черги спадкування; розкриває порядок укладання шлюбу, трудового договору, складання заповіту, особливості розірвання трудового договору з неповнолітніми; розв'язує правові ситуації, що регулюються нормами цивільного, сімейного, трудового, адміністративного та кримінального законодавства; пояснює критерії інклюзивності громадського простору [9 ГІО 2.3.2-1];	Цивільна правоздатність і ци-вільна дієздатність неповно-літніх. Неповнолітні в цивільних правовідносинах. Спадкування і спадщина. Захист прав споживачів в Україні. Сім'я та шлюб. Порядок укладання шлюбу. Права й обов'язки батьків і дітей. Права дитини та їхній захист. Право неповнолітніх на працю. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх. Особливості розірвання трудового договору з неповнолітніми. Право дитини на освіту.	Аналіз нормативно-правових актів. Аналіз правових ситуацій та визначення правомірних шляхів їхнього розв'язання. Практичні заняття: «Захист прав споживача», «Адміністративна та кримінальна відповідальність неповнолітніх», «Праця неповнолітніх». Підсумковий

		навчальний проєкт за
--	--	----------------------

пропонує способи залучення (інклюзії) різних людей у спільноти різного порядку, ураховує при цьому думку людей, які потребують такого залучення [9 ГІО 5.3.2-1]; аналізує середовище закладу освіти щодо поваги до гідності та дотримання прав людини (за критеріями, визначеними в правових актах) [9 ГІО 5.1.3-3]; знаходить достовірну інформацію про сутність екологічних проблем і пропонує правові способи їхнього розв'язання [9 ГІО 2.2.2-3]; за визначеними (самостійно або з допомогою вчителя) критеріями добирає правову інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір [9 ГІО 3.1.2-1]; складає список використаних джерел (зокрема, міжнародних і національних правових актів), дотримуючись засад доброчесності [9 ГІО 3.1.2-2]; ставить обґрунтовані / доречні запитання до змісту здобутої правової інформації [9 ГІО 3.2.1-2]; застосовує критерії для визначення достовірності й повноти правової інформації [9 ГІО 3.3.1-1]; класифікує джерела правової інформації на підставі їхньої достовірності, надійності, повноти, офіційного видання, юридичної сили та чинності правових актів [9 ГІО 3.3.1-2]; виявляє факти маніпулювання масовою інформацією, правопорушень у текстових і візуальних джерелах [9 ГІО 3.3.3-1];	Інклюзивний громадський простір та освітнє середовище. Охорона природи. Правові аспекти волонтерської діяльності. Адміністративна та кримінальна відповідальність неповнолітніх	однієї з вивчених тем (за можливості)
--	--	--

докладно описує правові проблеми, з якими стикаються окремі особи та різні спільноти в правовідносинах [9 ГІО 6.2.1-1];

аналізує приклади правового вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у цивільних, сімейних, трудових правовідносинах неповнолітніх в українському суспільстві [9 ГІО 6.3.1-2];

пропонує правові способи подолання конфліктів у сфері цивільних, сімейних, трудових правовідносин неповнолітніх [9 ГІО 6.3.1-3];

пояснює вплив конкретної юридичної дії (вчинку) і події на правовідносини особи з погляду суспільних потреб та інтересів, важливості для власного правового досвіду [9 ГІО 4.3.2-1];

визначає способи власної участі як неповнолітньої особи в різних правовідносинах у житті класу / закладу освіти / родини / місцевої спільноти [9 ГІО 6.2.1-4];

планує своє життя, участь у правовідносинах у коротко- та / або довготривалій перспективі, планує способи досягнення своєї мети [9 ГІО 5.1.2-3];

формулює та аргументовано висловлює, відстоює в дискусії, що стосується розгляду участі неповнолітніх у правовідносинах, власні погляди та переконання [9 ГІО 5.1.2-4];

оцінює та контролює вплив емоцій на свою поведінку в правовідносинах [9 ГІО 5.1.2-2];

обґрунтовує необхідність, попри життєві обставини, доброчесно та в правовий спосіб утверджувати свої права [9 ГІО 6.1.3-2];

визначає свої сильні та слабкі сторони як суб'єкта

правовідносин, формулює способи самовдосконалення для		
підвищення рівня своєї правової культури, правової грамотності [9 ГІО 5.1.2-1]; дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності [9 ГІО 6.1.3-3]; утілює результати пізнавальної діяльності в медіатекстах [9 ГІО 4.3.2-4]; оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку [9 ГІО 6.2.2-1]; діє доброчесно з урахуванням своїх емоцій та почуттів інших осіб [9 ГІО 6.2.2-2].		

III. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАЧАННЯ

Оцінювання результатів навчання учнів з громадянської освіти здійснюється відповідно до **системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів, визначених наказом Міністерства освіти і науки України № 722 від 04.05.2026 року**, з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти, модельної навчальної програми та особливостей організації освітнього процесу в закладі освіти.

Оцінювання є невід'ємною складовою освітнього процесу та спрямоване не лише на визначення рівня навчальних досягнень учнів, а й на **відстеження їхнього індивідуального поступу, своєчасне виявлення освітніх потреб та створення умов для подальшого розвитку компетентностей**.

Під час оцінювання визначається рівень сформованості результатів навчання, передбачених освітньою програмою, зокрема здатності учнів **розуміти суспільні процеси та явища, аналізувати й критично осмислювати інформацію, аргументовано висловлювати власну думку, співпрацювати з іншими, застосовувати набуті знання в життєвих ситуаціях, усвідомлювати власні права та обов'язки й відповідально взаємодіяти з суспільством**.

При оцінюванні враховуються знання, уміння, навички, способи мислення, ставлення та цінності, сформовані в процесі навчання. Особлива увага приділяється не лише обсягу засвоєної інформації, а й умінню учня застосовувати її для аналізу суспільних ситуацій, оцінювання різних позицій, аргументації власних суджень, розв'язання проблем та прийняття відповідальних рішень.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі **спостереження за навчальною діяльністю учнів, усних і письмових відповідей, виконання практичних та творчих завдань, роботи з інформаційними джерелами, участі в дискусіях, проєктній та дослідницькій діяльності, виконання ситуаційних і проблемних завдань, а також інших видів навчальної діяльності, передбачених освітньою програмою**.

Важливим складником оцінювання є **формувальне оцінювання**, яке допомагає учневі усвідомити власні досягнення, визначити труднощі та зрозуміти подальші кроки для покращення результатів. Зворотний зв'язок учителя має бути зрозумілим, доброзичливим, конкретним і спрямованим на підтримку навчального поступу.

Підсумкове оцінювання проводиться з урахуванням результатів навчання, досягнутих учнями протягом відповідного періоду, та дає змогу визначити рівень сформованості передбачених освітньою програмою результатів.

Матриця критеріїв оцінювання за 5 вимірами

Вимір результату	Початковий рівень (1–3 бали)	Середній рівень (4–6 балів)	Достатній рівень (7–9 балів)	Високий рівень (10–12 балів)
1. Когнітивні процеси <i>(Як учень обробляє інформацію)</i>	Просте сприйняття, репродуктивне відтворення (пам'ять).	Розуміння сутності, здатність порівнювати та класифікувати.	Аналіз, логічне мислення, застосування знань у стандартних ситуаціях.	Власна оцінка, синтез, критичне мислення, творчий підхід.
2. Навчальна діяльність <i>(Характер завдань)</i>	Виконання лише найпростіших репродуктивних дій за зразком.	Виконання завдань за зразком, робота за алгоритмом.	Самостійне вирішення задач різного типу, виконання творчих елементів.	Нестандартні проекти, глибокі дослідження, високий креативний рівень.
3. Самостійність <i>(Потреба в контролі)</i>	Потребує постійного контролю та супроводу вчителя.	Потребує періодичного підказування чи стимулювання.	Виконує роботу самостійно, зрідка звертається по консультацію.	Повна автономія, самоорганізація та глибока саморефлексія.
4. Комунікація та взаємодія	Уникає контакту або обмежується	Взаємодіє за роллю, виконує вказівки лідера в групі.	Активний учасник командної роботи,	Лідерство в групі, ініціативність, аргументація та конструктивна комунікація.

<i>(Робота в соціумі)</i>	мінімальною участю в групі.		дослухається до ідей інших.	
5. Частота вияву <i>(Системність навичок)</i>	Окремі хаотичні епізоди вияву навичок.	Епізодичне (нестабільне) застосування у схожих ситуаціях.	Стабільне застосування навичок у типових ситуаціях.	Системне й стабільне застосування знань у будь-яких (нестандартних) ситуаціях.

Критерії оцінювання

результатів навчання здобувачів освіти (5-9 класи НУШ) відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, рекомендовані МОН (наказ №1093, від 02.08.2024)

Галузеві критерії			
Бал	Група 1. Орієнтується в історичному часі та Просторі, виявляє взаємозв'язки подій і явищ	Група 2. Працює з інформацією історичного та суспільствознавчого змісту	Група 3. Виявляє здатність до співпраці, толерантність, громадянську позицію
1	Учень/учениця: сприймає і розпізнає інформацію щодо історичного часу і простору, отриману від учителя (інших осіб); відповідає на прості запитання.	Учень/учениця: сприймає і розпізнає інформацію історичного / суспільствознавчого змісту, отриману від учителя (інших осіб); відповідає на прості запитання за змістом почутого / прочитаного	Учень/учениця: передає інформацію, намагається висловлювати свої думки, використовуючи короткі однотипні фрази; відповідає на прості запитання щодо України та спільноти, у якій живе.
2		Учень/учениця:	Учень/учениця:

	<i>Учень/учениця:</i> виконує прості навчальні дії з хронологією та історичною картою за наданим зразком із допомогою вчителя;	відтворює незначну частину інформації історичного / суспільствознавчого змісту, отриману від учителя або із запропонованих джерел; Знаходить у почутому/прочитаному частковій відповіді на прості запитання; використовує прості однотипні фрази.	комунікує з іншими за потреби, використовує прості однотипні фрази; переповідає певні відомості щодо України та спільноти, у якій живе.
3	<i>Учень/учениця:</i> відтворює частину інформації щодо історичного часу і простору, отриману від учителя або із запропонованих джерел; знаходить у почутому/прочитаному частковій відповіді на запитання; виконує завдання/навчальні дії за наданим зразком із допомогою вчителя.	<i>Учень/учениця:</i> відтворює частину історичної / суспільствознавчої Інформації, отриманої від учителя або із запропонованих джерел; знаходить у почутому/прочитаному частковій відповіді на запитання різного типу; висловлює свої думки простими фразами/ реченнями.	<i>Учень/учениця:</i> спілкується з іншими у випадку, ініціює комунікацію; відтворює відомості про Україну та спільноту, у якій живе; епізодично бере участь у груповій взаємодії, окремих колективних заходах
4	<i>Учень/учениця:</i> відтворює за зразком основну інформацію щодо історичного часу і простору отриману із запропонованих джерел; виконує завдання /навчальні дії за зразком під керівництвом учителя; надає пояснення у межах запропонованої теми.	<i>Учень/учениця:</i> відтворює за зразком основну історичну/суспільствознавчу інформацію, отриману із запропонованих джерел; висловлює свої думки, використовуючи отриману інформацію; пояснює окремі поняття/терміни; використовує прості фрази/речення.	<i>Учень/учениця:</i> підтримує спілкування в межах запропонованої теми; відтворює інформацію про Україну та спільноти, в яких живе, за зразком; долучається до роботи в групі, виконує призначені обов'язки, бере участь в окремих колективних заходах за пропозицією вчителя.
5		<i>Учень/учениця:</i> застосовує частково основну історичну / суспільствознавчу інформацію, отриману від учителя або із запропонованих джерел для виконання навчальних завдань; знаходить у	<i>Учень/учениця:</i> спілкується з іншими за власної ініціативи; характеризує свою приналежність до України та спільноти, у яких живе; виконує завдання в групі

	<i>Учень/учениця:</i> застосовує частково основну інформацію щодо історичного часу і простору, отриману від учителя або із запропонованих джерел, для виконання навчальних завдань; знаходить у почутому/прочитаному відповіді на прості запитання; може пояснити основні поняття / явища /навчальні дії; виконує навчальні дії за запропонованим алгоритмом, за потреби звертаючись по допомогу; визначає причини та наслідки подій з допомогою вчителя.	почутому/прочитаному відповіді на прості запитання; пояснює основні поняття, називає історичні / суспільні явища і процеси.	відповідно до своєї ролі, бере участь в окремих колективних заходах, проектах за пропозицією інших.
6	<i>Учень/учениця:</i> застосовує інформацію щодо історичного часу і простору, отриману від учителя або із запропонованих джерел для виконання навчальних завдань; пояснює основні поняття, наводить прості приклади; виконує навчальні дії з хронологією і картами різних типів за запропонованим алгоритмом самостійно.	<i>Учень/учениця:</i> застосовує історичну / суспільствознавчу інформацію, отриману від учителя або із запропонованих джерел для виконання навчальних завдань; розуміє і пояснює основні поняття, явища і процеси та ілюструє простими прикладами, пояснює навчальні дії з інформацією.	<i>Учень/учениця:</i> долучається до обговорення змодельованих ситуацій та / або суспільно значущих проблем; характеризує свою приналежність до України та спільноти, у яких живе; виконує спільне завдання в групі відповідно до визначених обов'язків та своєї ролі, розпізнає проблемні ситуації та висловлює припущення щодо розв'язання їх з допомогою вчителя, бере участь в колективних заходах, проектах.
7		<i>Учень/учениця:</i> знаходить у запропонованих історичних / суспільствознавчих джерелах потрібну інформацію для виконання навчальних	<i>Учень/учениця:</i> конструктивно обговорює змодельовані ситуації та/або суспільно значущі проблеми; розпізнає проблемні ситуації'

	<i>Учень/учениця:</i> знаходить на карті та в документі потрібну інформацію щодо історичного часу і простору для виконання навчальних завдань; відповідає на окремі запитання за опрацьованою інформацією; перетворює один вид інформації в інший за зразком; розпізнає проблемні ситуації і висловлює припущення щодо розв'язання їх із допомогою вчителя; наводить окремі аргументи й приклади на підтвердження висловленої думки; виконує репродуктивні й частково-пошукові види навчальної діяльності за запропонованим алгоритмом.	завдань; відповідає на окремі запитання за опрацьованою інформацією; перетворює один вид інформації в інший за зразком; наводить окремі аргументи й приклади на підтвердження висловленої думки.	в спільноті, у якій живе, класі, школі, висловлює окремі пропозиції щодо способів розв'язання суспільно значущих проблем, спираючись на ідеї інших; конструктивно співпрацює в групі, виконуючи різні ролі, висловлює окремі ідеї щодо проєктів і заходів у школі, класі з опосередкованою допомогою вчителя.
8	<i>Учень/учениця;</i> аналізує інформацію щодо історичного часу простору, отриману з обраних джерел; групує інформацію з різних джерел за заданою ознакою; вирізняє проблемні ситуації та розв'язує їх відомими способами опосередкованою допомогою вчителя; виконує окремі пошукові, дослідницькі та/або творчі навчальні дії, зіставляє, порівнює та пояснює опрацьовану інформацію; відповідає на запитання і ставить запитання	<i>Учень/учениця:</i> аналізує історичну/суспільствознавчу інформацію, отриману з обраних джерел, групує її за заданою ознакою; вирізняє проблемні ситуації в минулому й сьогоденні в різних видах джерел; перетворює один вид інформації в інший; наводить певні аргументи, приклади на підтвердження висловленої думки / позиції; виконує окремі пошукові, дослідницькі та/або творчі навчальні дії, розв'язує проблемні ситуації за алгоритмом, відомими / запропонованими способами.	<i>Учень/учениця:</i> конструктивно обговорює змодельовані ситуації та/або суспільно значущі проблеми, надає підтримку іншим через поставлені запитання; комунікує з приводу вирішення проблемних ситуацій у різних спільнотах, висловлює пропозиції щодо способів їх розв'язання; висловлює ідеї щодо проєктів і заходів у школі, класі з опосередкованою допомогою інших осіб; активно співпрацює з іншими, при їх реалізації.

	щодо неї; перетворює один вид інформації інший; наводить певні аргументи.		
9	<i>Учень/учениця:</i> аналізує інформацію щодо історичного часу і простору, отриману з різних джерел; вирізняє проблемні ситуації; добирає прийнятний із запропонованих способів для її унаочнення й візуалізації; наводить аргументи та доречні приклади щодо висловленої думки; виконує пошукові (дослідницькі) та творчі завдання за допомогою різних джерел; розв'язує проблемні ситуації засвоєними раніше способами, пропонує нові способи розв'язання з опосередкованою допомогою вчителя.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує історичну/суспільствознавчу інформацію, отриману з різних джерел; вирізняє проблемні ситуації в минулому й сьогоденні, добирає прийнятний із запропонованих способів для їх унаочнення й візуалізації; розв'язує проблемні ситуації історичного / суспільного змісту засвоєними раніше способами, пропонує нові способи розв'язання з опосередкованою допомогою вчителя; наводить аргументи та доречні приклади щодо висловленої думки / позиції; виконує пошукові (дослідницькі) та творчі завдання.	<i>Учень/учениця:</i> ініціює спілкування щодо змодельованої ситуації та/або суспільно значущої проблеми, надає інформацію і наводить аргументи; описує проблемні ситуації у різних спільнотах засвоєними раніше способами, пропонує нові способи розв'язання з опосередкованою допомогою інших; активно співпрацює в групі, визначає свої завдання, висловлює окремі ідеї для заходів і проєктів.
10	<i>Учень/учениця:</i> виокремлює й аналізує сутнісну інформацію щодо історичного часу і простору, отриману із різних самостійно вибраних джерел; застосовує здобуті знання й практичні вміння в різних навчальних ситуаціях; здійснює різні види діяльності, пропонує кілька способів розв'язання проблемної ситуації самостійно, у парі або групі.	<i>Учень/учениця:</i> виокремлює й аналізує сутнісну історичну/суспільствознавчу інформацію, отриману із різних самостійно вибраних джерел; оцінює її за заданими критеріями; встановлює логічні зв'язки між історичними і суспільними подіями, явищами, процесами; за самостійно визначеними критеріями вирізняє проблемні ситуації в минулому й сьогоденні, пропонує кілька способів їх розв'язання;	<i>Учень/учениця:</i> розвиває ідеї/думки учасників спілкування щодо змодельованої ситуації та/або суспільно значущої проблеми, розглядаючи різні сторони проблеми, підтримує інших та залучає їх до взаємодії; висловлює нові ідеї/пропозиції щодо способів розв'язання суспільно значущих проблем; виконує / бере на себе різні ролі під час групової взаємодії та

		застосовує здобуті знання й практичні вміння в різних навчальних ситуаціях.	реалізації проєктів; пропонує ідеї для проєктів і заходів.
11	<i>Учень/учениця:</i> узагальнює інформацію щодо історичного часу і простору, отриману з різних джерел, оцінює її за визначеними критеріями; знаходить інформацію й аналізує її; висловлює власну позицію, аргументує її, робить висновки; виявляє причиново-наслідкові зв'язки між історичними та суспільно значущими подіями, явищами, процесами та визначає взаємопов'язані та взаємозалежні події, явища, процеси в житті суспільства; застосовує здобуті знання й практичні вміння в нестандартних ситуаціях; здійснює різні види діяльності, аналізує власні навчальні дії самостійно, у парі або групі.	<i>Учень/учениця:</i> знаходить й аналізує сутнісну історичну/суспільствознавчу, отриману із різних джерел; формулює виявлені проблеми в минулому й сьогоденні, оцінює історичну / суспільну інформацію за самостійно обраними критеріями; характеризує логічні зв'язки між подіями, явищами, процесами; застосовує здобуті знання й практичні вміння в навчальних стандартних і нестандартних ситуаціях.	<i>Учень/учениця:</i> моделює ситуації та/або пропонує суспільно значущі теми для обговорення, виступає посередником у спілкуванні; ініціює пропозиції, пропонує варіанти для розв'язання суспільно значущих проблем; ініціює співпрацю та залучає інших до реалізації заходів та проєктів.
12	<i>Учень/учениця:</i> застосовує здобуті знання й практичні вміння щодо історичного часу і простору, усвідомлює ризики і прогнозує наслідки; здійснює різні види діяльності самостійно, в парі або групі; аналізує власні навчальні дії, планує свій подальший навчальний поступ; розкриває	<i>Учень/учениця:</i> відбирає й аналізує сутнісну історичну/суспільствознавчу інформацію, отриману із різних самостійно вибраних джерел; формулює й зіставляє виявлені проблеми в минулому й сьогоденні, оцінює інформацію за самостійно обраними : алгоритмом/критеріями; встановлює причиново-наслідковий зв'язок між історичними / суспільними подіями, явищами.	<i>Учень/учениця:</i> модерує обговорення суспільно значущих тем; пропонує альтернативні варіанти для розв'язання суспільно значущих проблем, оцінює їх; ініціює, планує та організує співпрацю, залучає інших до реалізації заходів та проєктів, оцінює результати.

	взаємозв'язки та дієвість суспільного розвитку.		
--	---	--	--